

დისკურსის მენეჯმენტის თავისებურებანი ინგლისურსა და ქართულ ინტერვიუში

დისკურსის სწორი მენეჯმენტის საკითხი მნიშვნელოვანია ზოგადად მეტყველებაში და განსაკუთრებით, მედიამეტყველებაში, კერძოდ, ინტერვიუში. თუ მხედველობაში მივიღებთ ინტერვიუს, როგორც დარგის თავისებურებას - დიალოგურობას, რომელსაც ახასიათებს ორპლანიანობა (იგულისხმება ინფორმაციის გაცემა-მიღების ორმაგი პროცესი: ერთი მხრივ, კომუნიკაცია ჟურნალისტსა და რესპონდენტს შორის და მეორე მხრივ, ამ კომუნიკაციის საფუძველზე კომუნიკაცია რედაქციასა და მკითხველს შორის (ჭოხონელიძე 2013)), გამართული დისკურსი ორმაგად მნიშვნელოვანია ინფორმაციის სწორად გადაცემის ამ რთულ სქემაში.

დისკურსის მენეჯმენტის საკითხში მნიშვნელოვან როლს თამაშობს დისკურსის მარკერები, როგორც პრაგმატიკულ მარკერთა დიდი ოჯახის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი წევრი (Fraser 1996), რომელთა ფუნქცია მიმდინარე დისკურსთან ძირითადი შეტყობინების დაკავშირებაა. პრაგმატიკული მარკერების სხვა კლასებისაგან განსხვავებით, დისკურსის მარკერები არ გამოხატავს წინადადების რეპრეზენტაციულ მნიშვნელობას, რადგან მათ მხოლოდ პროცედურული მნიშვნელობა აქვთ. ეს იმას ნიშნავს, რომ ისინი განაპირობებენ ადრესატის მიერ მოცემული მარკერის შემცველი გამონათქვამის სწორ ინტერპრეტაციას. მიუხედავად მრავალფეროვნებისა, ამ კლასის წარმომადგენლებს აერთიანებს ერთი თვისება: ისინი ამყარებენ პრაგმატიკული ხასიათის აზრობრივ კავშირს მიმდინარე დისკურსის ორ სეგმენტს ანუ ორ პროპოზიციას შორის ისე, რომ არ არიან არც ერთი პროპოზიციის ნაწილი. თუ დისკურსის იმ სეგმენტს, რომლის შემადგენლობაშიც შედის მოცემული დისკურსის მარკერი, აღვნიშნავთ S2-ით, ხოლო დისკურსის წინა სეგმენტს, რომელსაც უკავშირდება ეს უკანასკნელი, S1-ით, მაშინ დისკურსის მარკერის შემცველი გამონათქვამის კანონიკურ ფორმა შემდეგი გრაფიკული ფორმით გამოისახება: [S1. DM+ S2] (Fraser 1999:938), მაგალითად:

(1) *That's real terror. I mean, people have to understand that there are many forms of terror in the United States* (1)¹.

სადაც *That's real terror.* - არის S1, დისკურსის წინა სეგმენტი - პირველი პროპოზიცია, რომელსაც პრაგმატიკულმა მარკერმა უნდა დაუკავშიროს ძირითადი შეტყობინება, *I mean* - არის დისკურსის მარკერი, ხოლო *people have to understand that there are many forms of terror in the United States* - ძირითადი შეტყობინება - მეორე პროპოზიცია, რაც გრაფიკულად შეესაბამება S2-ს.

¹ შენიშვნა: ინტერვიუს წყარო მაგალითის შემდეგ მითითებული ნომრის მიხედვით იხილეთ საანალიზო კორპუსის სიაში: /ჭოხონელიძე 2017:156-157/.

იგივე კანონიკური ფორმა ვრცელდება ქართულზეც - პროცედურული მნიშვნელობის მქონე ენობრივი ერთეულები ყველა ენაში შეიძლება დაიძებნოს, არც ქართული ენაა გამონაკლისი:

(2) *საზოგადოებრივი აქტიურობით ზოგიერთს სურს, თავისი პერსონა წარმოაჩინოს. გარდა ამისა, თვითმმართველობებთან დაკავშირებით მიმდინარე პროცესების გამართლება არც იმით შეიძლება - როგორ შეიძლება იქ „ნაციონალები“ იყვნენო* (28).

სხვათა შორის, დისკურსის მარკერის არარსებობის შემთხვევაში, მსმენელ სუბიექტს არ ექნებოდა ლექსიკური მინიშნება იმაზე, რა კავშირი იყო გამიზნული მეტყველი სუბიექტის მიერ წარმოთქმულ გამონათქვამებს შორის. ეს იმას ნიშნავს, რომ ვერ დაფიქსირდება ილოკუციური ძალა და შესაბამისად ილოკუციური მიზანი, რაც, საბოლოო ჯამში, კომუნიკაციის კრახს განაპირობებს.

უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ დისკურსის მარკერების საწყისი პოზიცია [DM+S2] მკაცრად კანონიზებული არ არის, იგი, თავისი ფუნქციით შეიძლება მოხვდეს როგორც შუა, ისე ბოლო პოზიციაშიც, მაგალითად, (3)-ში მარკერი *otherwise* დგას ძირითადი შეტყობინების შუაში:

(3) *And to say that someone who's on the battlefield, who is a high-ranking member of an enemy force, is somehow entitled to due process - listen, if we can capture that person, if we could somehow bring him to justice, otherwise, fine* (6).

დისკურსის მარკერის კანონიკურმა ფორმამ [S1. DM+ S2] (იხ. მაგალითი (4ა)) შეიძლება მიიღოს შემდეგი სახეც - [S1, DM+ S2], როგორც (4ბ), (4გ) და (4დ)-შია, ისე, რომ მისი ფუნქცია უცვლელი დარჩება:

(4) ა) *In some ways, one of the most important things they could do is to make sure that money and reconstruction is getting out to provinces that are Sunny provinces. And we're beginning to hear that some of that is happening* (2).

ბ) *I think some movement forward on de-Baathification is important, although some of the steps that they've taken have been underreported* (2).

გ) *We don't need to be thinking that way, and that requires leadership* (1).

დ) *წესით, 8 თებერვალს პრეზიდენტი ანგარიშით პარლამენტში უნდა წარმდგარიყო, თუმცა საპარლამენტო უმრავლესობამ მისი გამოსვლა გადადო* (29).

დისკურსის მარკერების კვლევისას ბ. ფრეიზერი ემიჯნება დ. შიფრინს (Schiffrin 1987), რომლის მიხედვით, დისკურსის მარკერი აჩვენებს ორ სემანტიკურ შორის ურთიერთობას ისე, როგორც შემასმენელი ქვემდებარესა და დამატებას შორის არსებულ ურთიერთობას, და ეთანხმება დ. ბლემორს (Blakemore 1992), რომ დისკურსის მარკერი ადრესატს სთავაზობს ძირითადი შეტყობინების შესაძლო ინტერპრეტაციას (Fraser 1999:942).

პრაგმატიკული მარკერების გრამატიკულ სტატუსს რაც შეეხება, კვლევისას ნათლად გამოჩნდა, რომ დისკურსის, ისე როგორც სხვა ტიპის პრაგმატიკული მარკერები სინტაქსური თვალსაზრისით, ცალკე კატეგორიას არ ქმნის. მორფოლოგიურად ისინი შეიძლება წარმოდგენილი იყოს კავშირების, ზმნიზედების ან წინდებულებიანი ფრაზების (prepositional phrase) სახით. მართალია, ეს მეტყველების ნაწილები კონკრეტულ შემთხვევებში დისკურსის მარკერების ფუნქციით გამოიყენება, მაგრამ, ბუნებრივია, მათ ალტერნატიული მნიშვნელობაც გააჩნიათ, მაგალითად, (5ა)-ში *yet* გამოიყენება, როგორც

დისკურსის მარკერი, რომელიც დისკურსის წინა სეგმენტთან მიმართებით გამოხატავს კონტრასტს, ხოლო (5ბ) მაგალითში წარმოდგენილია ზმნიზედა - *yet*:

(5) ა) *You've passed more progressive legislation than any president since Lyndon Johnson. Yet your base does not seem nearly as fired up as the opposition, and you don't seem to be getting the credit for those legislative victories* (11).

ბ) *So I think the real issue is what does it mean in terms of their desire to go back into the streets rather than to defect from the political process. And I just don't think we know the answer to that yet* (2).

ან კიდევ:

(6) ა) *I think we will see nationally some further gains in the two areas Congress, but I keep telling everybody, though, that I don't think this election is a slam dunk at all. I think we would be really stupid to assume that it is. I think John McCain is very attractive as a candidate in a lot of ways.*

And my own personal experience is that these elections where people are engaged enough that they know some of the details, they can easily differentiate the individuals within a party (4).

ბ) *I don't think there is anything that is unfair, unkind or uncivil about that. I think, in fact, that it's being uncivil to not have some understanding of who's coming, where they're going, what they are going to do and how they're going to be functioning* (1).

(7) (ა) - და ეს, მიუხედავად იმისა, რომ რუსეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს წარმომადგენელმა ლუკაშევიჩმა განაცხადა, რუსეთ-საქართველოს შორის დაწყებულ მოლაპარაკებებში საქართველოს დსთ-ში დაბრუნების თემა არ განიხილება?(37).

(ბ) ივანიშვილის დებიუტი წარმატებული იყო და მისი შედეგები გრძელვადიანი იქნება (23).

მაგალითში (6ა), *and* ფუნქციობს, როგორც დისკურსის მარკერი, რომელიც ავითარებს აზრს, გამოთქმულს წინა სეგმენტში, ხოლო მაგალითში (6ბ) *and* ფუნქციობს, როგორც გრამატიკული კავშირი. (7ა)-ში „და“ დისკურსის მარკერად გვევლინება, (7ბ) -ში კი - კავშირის ფუნქციით.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, ზმნიზედებისა და კავშირების გარდა, დისკურსის მარკერის ფუნქციით შეიძლება წინდებულიანი ფრაზები (prepositional phrase) იყოს წარმოდგენილი ისე, როგორც მაგალითშია:

(8) *What I specifically said was that we were not going to prioritize prosecutions of persons who are using medical marijuana. I never made a commitment that somehow we were going to give carte blanche to large-scale producers and operators of marijuana – and the reason is, because it's against federal law. I can't nullify congressional law. I can't ask the Justice Department to say, "Ignore completely a federal law that's on the books." What I can say is, "Use your prosecutorial discretion and properly prioritize your resources to go after things that are really doing folks damage." As a consequence, there haven't been prosecutions of users of marijuana for medical purposes* (9).

მართლაც, შეუძლებელია იმის თქმა, რომ ზმნიზედები, კავშირები და წინდებულიანი ფრაზები ქმნის ცალკეულ სინტაქსურ კატეგორიას, რადგან თვალსაჩინოა, რომ ზმნიზედები გრამატიკული თვალსაზრისით ფუნქციობს ისე, როგორც ზმნიზედების კლასის სხვა წარმომადგენლები, კავშირები - კავშირების მსგავსად და ა. შ. მაგრამ, მათი

სინტაქსური პოზიცია, როცა ისინი ფუნქციობენ, როგორც დისკურსის მარკერები, განსხვავდება იმ პოზიციისაგან, რაც მათ გრამატიკული ფუნქციის მიხედვით უჭირავთ. ეს იმას ნიშნავს, რომ მოცემული ელემენტის ეს ორი - გრამატიკული და პრაგმატიკული ფუნქცია ერთმანეთთან დამატებით დისტრიბუციაში არის.

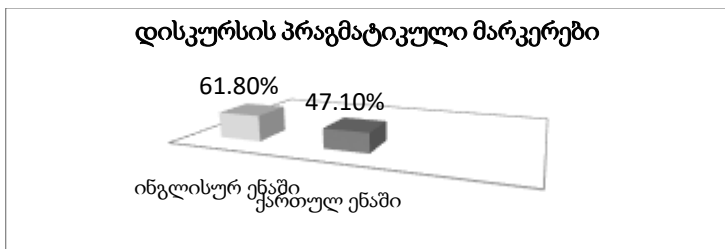
როგორც დასაწყისში აღინიშნა, დისკურსის მარკერების ფუნქციაა ძირითადი შეტყობინების დაკავშირება მიმდინარე დისკურსთან, რაც ამ უკანასკნელის გამართულობასა და სწორ მენეჯმენტს ემსახურება. იმის მიხედვით, რა ხასიათის კავშირს უზრუნველყოფს დისკურსის მარკერი, გამოიყოფა დისკურსის პრაგმატიკული მარკერების კლასი ოთხი ქვეკლასით (Fraser 1996):

- ა) კონტრასტული მარკერები
- ბ) აზრის განვითარების მარკერები
- გ) დასკვნითი მარკერები
- დ) თემის შეცვლის მარკერები

ბ. ფრეიზერი შემდგომ შრომებში დისკურსის მარკერების შესახებ (1999, 2005) კიდევ უფრო დაწვრილებით განიხილავს ამ ქვეკლასებს, მაგრამ წინამდებარე შრომის მიზნიდან გამომდინარე ამ საკითხს მეტად არ ჩავუღრმავდები.

დისკურსის მარკერების ინგლისურსა და ქართულ ინტერვიუში ფუნქციობის შეპირისპირებითმა ანალიზმა (ჭოხონელიძე 2017:114) აჩვენა, რომ ინტერვიუში, როგორც მედიადისკურსის უმნიშვნელოვანეს სეგმენტში დისკურსის მენეჯმენტს საკმაოდ დიდი ყურადღება ექცევა. ეს უდაოდ ინტერვიუს, როგორც პოლიტიკური მედიადისკურსის მიზნებითა და ამოცანებითაა განპირობებული. ინგლისურენოვან ინტერვიუში 14,7%-ით მეტი დისკურსის მარკერი დაიძებნა, რაც იმაზე მიუთითებს, რომ ინგლისურენოვანი მეტყველი სუბიექტი პოლიტიკურ თემაზე საუბრის დროს, ძირითადი შეტყობინების გადაცემისას უფრო დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს დისკურსის მენეჯმენტს, როგორც თავისი იდეოლოგიური მიზნის განხორციელების ერთ-ერთ მთავარ საშუალებას, ვიდრე ქართველი (იხ. სქემა №1). დისკურსის მენეჯმენტი საბოლოო ჯამში ემსახურება საუბრის სასურველი, სპეციფიკური მიმართულებით წაყვანას და მსმენელ სუბიექტზე გარკვეული პერლოკუციური ეფექტის მოხდენას, ამ კონკრეტულ შემთხვევაში პოლიტიკური იდეოლოგიის განხორციელებას, დამარწმუნებელ ზემოქმედებას. დისკურსის მარკერები საშუალებას იძლევა მსმენელმა სუბიექტმა, საზოგადოებამ გააკეთოს მიღებული ინფორმაციის მეტყველი სუბიექტის მიზნების შესაბამისი ინტერპრეტაცია.

სქემა №1

დისკურსის მენეჯმენტის თავისებურებანი ინგლისურსა და ქართულ ინტერვიუში

ანოტაცია

დისკურსის სწორი მენეჯმენტის საკითხი მნიშვნელოვანია ზოგადად მეტყველებაში და განსაკუთრებით, მედიამეტყველებაში, კერძოდ, ინტერვიუში. თუ მხედველობაში მივიღებთ ინტერვიუს, როგორც დარგის თავისებურებას - დიალოგურობას, რომელსაც ახასიათებს ორპლანიანობა (იგულისხმება ინფორმაციის გაცემა-მიღების ორმაგი პროცესი; ერთი მხრივ, კომუნიკაცია ჟურნალისტსა და რესპონდენტს შორის და მეორე მხრივ, ამ კომუნიკაციის საფუძველზე კომუნიკაცია რედაქციასა და მკითხველს შორის), გამართული დისკურსი ორმაგად მნიშვნელოვანია ინფორმაციის სწორად გადაცემის ამ რთულ სქემაში.

დისკურსის მენეჯმენტის საკითხში მნიშვნელოვან როლს თამაშობს დისკურსის მარკერები, როგორც პრაგმატიკულ მარკერთა დიდი ოჯახის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი წევრი. სწორედ ამიტომ, საინტერესოდ იქნა მიჩნეული ჩატარებულიყო შეპირისპირებითი პრაგმატიკული ანალიზი დისკურსის მარკერების ფუნქციობის თავისებურებისა ორ ენაში - ინგლისურსა და ქართულში. კვლევამ საინტერესო შედეგი აჩვენა, რაც განზოგადებულია დასკვნის სახით.

ბიბლიოგრაფია

1. ჭოხონელიძე ქ. (2013) *ინტერვიუ - პუბლიცისტიკის დიალოგური ჟანრი და საგაზეთო ინტერვიუს როგორც საკომუნიკაციო აქტის თავისებურება*, II საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის „ენა და კულტურა“ მასალები, ქუთაისი, 2013; გვ.521-527.
2. ჭოხონელიძე ქ. (2017): პრაგმატიკული მარკერების ფუნქციობის ლინგვოპრაგმატიკული ანალიზი (ინგლისური და ქართული პოლიტიკური მედიადისკურსის მასალაზე). აწესუ გამოცემლობა, ქუთაისი.
3. Blakemore D. (1992). *Understanding utterances*. Oxford: Blackwell. p139.
4. Fraser B. (1996): Pragmatic Markers, *Pragmatics* 6(2), ed. Briggs Ch. et al, June, 1996 (pp 167-190)
5. Fraser B. (1999). *What are discourse markers?* *Journal of pragmatics* (pp. 931-952).
6. Fraser B. (2005). *Towards a theory of discourse markers*. In *Approaches to Discourse Particles* edited by K. Fischer. Elsevier Press.
7. Schiffrin D. (1987): *Discourse Markers*. Cambridge, Cambridge University Press.

Peculiarities of Discourse Management in English and Georgian Interviews

Abstract

The issue of correct discourse management is important in speech in general and in media discourse in particular, namely in interviews. If we take dialogicality - the peculiarity of an interview as a genre into account, which is characterized by duality (it means a double process of giving and receiving information: communication between the journalist and the respondent on the one hand, and based on this communication, the one between the editor and the reader on the other), Fluent discourse is doubly important in this complex scheme of communicating information correctly.

Being one of the important members of the large family of pragmatic markers, discourse markers play an important role in discourse management. That is why it was considered interesting to conduct a comparative pragmatic analysis of the peculiarities of the functioning of discourse markers in two languages - English and Georgian. The research showed an interesting result, which is generalized in the conclusion.